

## **DARS MASHG'ULOTLARIGA QO'YILADIGAN DIDAKTIK TALABLAR.**

**Abdullayeva Saodat Mengbayevna**

*Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti assistenti*

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada dars mashg'ulotlariga qo'yiladigan didaktik talablar, ularning turlari va ahamiyati haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, zamonaviy ta'limda dars samaradorligini oshirish uchun o'qituvchi tomonidan bajarilishi lozim bo'lgan metodik va pedagogik ishlar yoritiladi. Maqolada darsning har bir bosqichi uchun didaktik yondashuvlar muhimligi ta'kidlangan.

**Kalit so'zlar:** Konstruktiv yondashuv, kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion metodlar, ta'lim texnologiyasi.

**Kirish.** Ta'lim jarayonida dars mashg'ulotlari asosiy o'quv birliklaridan biri hisoblanadi. Har bir darsning rejalashtirilgan va didaktik talablar asosida tashkil etilishi o'quvchilarda bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi tomonidan dars mashg'ulotining to'g'ri tashkil etilishi, uning mazmuni, shakli, metodlari va natijalari didaktik tamoyillarga asoslanishi lozim.

**Asosiy qism.** *Didaktika* — bu ta'lim berish san'ati va nazariyasi bilan shug'ullanuvchi pedagogikaning bo'limidir. U *ta'lim jarayonining mazmuni, shakli, usullari va qonuniyatlarini* o'rganadi. Oddiy qilib aytganda, didaktika "qanday o'qitish kerak?" degan savolga javob beradi. "Didaktika" atamasi yunoncha "*didaktikos*" — "o'rgatish qobiliyatiga ega" degan ma'noni bildiradi.

Didaktika ta'lim jarayonini ilmiy asosda tashkil qilish, uni samarali va tushunarli qilish yo'llarini izlashga qaratilgan.

*Didaktikaning asosiy vazifalari:*

1. *Ta'lim mazmunini belgilash* – o'quvchilar nima o'rganishlari kerak?
2. *Ta'lim usullarini tanlash* – qanday qilib samarali o'qitish mumkin?
3. *O'qitish shakllarini belgilash* – dars, seminar, laboratoriya mashg'ulotlari va h.k.
4. *Ta'lim vositalarini tanlash* – darslik, ko'rgazmalar, texnika vositalari va boshqalar.
5. *O'quv jarayonini tashkil etish va boshqarish.*

6. *Baholash tizimini yaratish* – bilimni qanday tekshirish va baholash mumkin?

Didaktik talablar – bu dars jarayonini samarali tashkil qilish uchun zarur bo‘lgan ilmiy asoslangan yondashuvlar yig‘indisidir. Ular quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

*Aniq maqsad qo‘yilishi* – darsning har bir bosqichi uchun o‘quv maqsadlarini belgilash;

*Mazmunning ilmiyligi va dolzarbligi* – o‘quvchilarga berilayotgan bilimlar zamonaviy, ishonchli va hayot bilan bog‘liq bo‘lishi zarur;

*Didaktik tamoyillarga amal qilish* – vizuallik, izchillik, ongli va faol o‘rganish, sistemalilik;

*O‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olish.*

*Dars tuzilmasiga qo‘yiladigan talablar.* Har bir dars quyidagi tuzilishga ega bo‘lishi va unga didaktik talablar qo‘yilishi lozim:

*Tashkiliy qism* – darsga tayyorgarlik, o‘quvchilarni jalb qilish;

*Yangi mavzuni bayon qilish* – o‘quvchilarning faolligini oshirish, qiziqish uyg‘otish;

*Mustahkamlash* – amaliy mashqlar, savol-javoblar, bahs-munozaralar;

*Nazorat* – bilimlarni baholash usullari (test, og‘zaki savol, yozma ishlar);

*Uyga vazifa* – mustaqil ta’limni rag‘batlantirish, ijodiy topshiriqlar.

*Zamonaviy darsga qo‘yiladigan qo‘shimcha talablar*

*AKTdan foydalanish* – taqdimotlar, videodarslar, elektron testlar;

*Differensial yondashuv* – har bir o‘quvchining qobiliyatini hisobga olish;

*Baholash mezonlarining ochiqqligi* – o‘quvchi o‘z bahosining asosini bilishi kerak;

*Refleksiya* – dars yakunida o‘quvchining o‘z fikrini bildirishiga imkon yaratish.

Didaktika — O‘zbekiston ta’lim tizimining ilmiy-metodik asosini tashkil etuvchi muhim yo‘nalish hisoblanadi. Respublikamizda ta’lim sifati va samaradorligini oshirish uchun didaktik yondashuvlar keng qo‘llanilmoqda. O‘zbekiston ta’lim tizimida umumiy o‘rta, o‘rta maxsus va oliy ta’lim darajalariga mos o‘quv dasturlari, fanlar kesimida o‘quv rejalari va darsliklar tuzishda didaktik tamoyillar asos bo‘lib xizmat qiladi. Ta’lim samaradorligini oshirish maqsadida zamonaviy dars turlari, interfaol usullar, muammoli va differensial o‘qitish kabi didaktik yondashuvlar joriy etilgan.

Milliy o'quv dasturlarida har bir o'quvchining qobiliyati, qiziqishi va ehtiyojlari inobatga olinadigan, individual yondashuv asosidagi ta'limni shakllantirishga urg'u berilmoqda. Didaktik mezonlarga asoslangan reyting, test, portfolio, og'zaki va amaliy baholash shakllari tatbiq etilib, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalari adolatli va tizimli baholanadi.

O'zbekiston ta'lim tizimida raqamli transformatsiya amalga oshirilmoqda, bunda: elektron darsliklar, LMS tizimlari (masalan, Moodle, EduMarket), interaktiv doskalar, multimediali taqdimotlar, masofaviy ta'lim platformalari didaktik asosda ishlab chiqilgan va qo'llanilmoqda. Didaktika bu yerda raqamli vositalarning pedagogik jihatdan samarali ishlatilishini ta'minlashda yordam beradi.

**Xulosa.** Didaktik talablar asosida tashkil etilgan dars mashg'uloti nafaqat o'quvchilar bilimini oshiradi, balki ularni mustaqil fikrlashga, hayotiy masalalarni hal qilishga o'rgatadi. Har bir o'qituvchi o'z darsini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida rejalashtirsa, ta'lim jarayoni samarali kechadi. Shu sababli, didaktik talablar o'qituvchining amaliy faoliyatida doimo e'tiborda bo'lishi lozim. Didaktika O'zbekiston ta'lim tizimining ilmiy, nazariy va amaliy poydevori hisoblanadi

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Abdullayeva S.M. "Pedagogik texnologiyalar asosida o'quvchilarning axborotlar bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirish". "Ustozlar uchun". 68-son 1 –to'plam Mart 2025

2. Abdullayeva S.M. "O'quvchilarning axborotlar bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirish". Toshkent davlat pedagogika universiteti ilmiy axborotlari ilmiy-nazariy jurnali 2022. 2

3. Abdullayeva S.M. "Ta'limda zamonaviy axborot texnologiyasidan foydalanish". Modern education and development. Часть–4\_ Апрель –2025.

4. Abdullayeva S.M. "5-6-sinf o'quvchilarining axborotlar bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasining ayrim jihatlari". Toshkent davlat pedagogika universiteti ilmiy axborotlari ilmiy-nazariy jurnali 2022.3

5. Abdullayeva S.M. “Ta’lim texnologiyasini yangilash - zamon talabi”. Pedagogika, 2023, 4-son.
6. M.Tojiev, M.Barakaev, G.Izetaeva, D.Turdiboev. Uzluksiz ta’lim tizimida o’quv fanlarining modulli o’qitish metodikasi va amaliyoti // Monografiya. – T.: Turon iqbol. 2017.
7. Хмель Н.Д. Педагогика: Учебник для студентов пед. вузов. – М.: Владос, 2002.
8. Назаров Ш. Ўқитиш методикаси. – Тошкент: Ўқитувчи, 2010.
9. Karimov B. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2020.
10. Hasanov M., Xudoyberganova D. Ta’limda zamonaviy yondashuvlar. – Samarqand, 2022.
11. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – 2020-y.